

Szövetkezeti élet Békés megyén¹

A táj és népe

Hol van Békés megye?

Ahhoz, hogy az olvasónak legyen mihez mérni azt, amit Békés megyéről és a szövetkezetünkről közlök, el kell mondanom egyet-mást a tájról és a tájat megülő népről is.

Az Alföld délkeleti sarkában, Békés, Vésztő és Mezöberény községek között fekszik Békés megye. Békés vármegye legfiatalabb és egyik legkisebb községe. 1946 óta szervezetileg ugyan önálló nagyközség, a valóságban azonban mégis csak tanyatelep. A lakosság nagy többsége kint lakik az elszórtan települt tanyákon. A falut hiába keresné az idevetődött idegen, mert az nincs. A zárt településre most nyílik majd csak alkalom, a földbirtokreformmal kapcsolatban végrehajtandó házhelyosztás során.

Vasútállomása helyben van, a békéscsaba-vésztői keskenyvágányú vonalon. Postahivatal nincs, csak ügynökség. A telefonhálózatba az általunk épített és fenntartott vonallal van bekapcsolva. 1938 óta bekötő kövesútja is van a telepnek.

Vagyoni helyzet, birtokmegoszlás

A község határa 10.819 kat. hold. Ebből 7.687 kat. hold a szántó, mintegy 400 kat. hold az öntözésre berendezett terület, amelyiken nagyrészen rizstermelés folyik. 1.220 kat. hold a szikes legelő, és 1.248 kat. hold az erdő.

A szántóföldek átlagos kataszteri tiszta jövedelme 12 arany korona. Minőségileg tehát nem elsőosztályúak. Meglehetősen sok a szikes és a mészben szegény, savanyú talaj.

A birtokmegoszlás kedvezőnek mondható. 100 kat. holdon felüli birtoka nincs senkinek. Mindössze két családnak van 50 holdnál több földje. A 20-tól 50 kat. holdig terjedő birtokegységek száma 26. 90 birtokosnak van 10-től 20 holdig, 223-nak 5-től 10 holdig, 377-nek-1-től 5 holdig terjedő birtoka. Az 1 holdon aluli birtokosok, valamint a teljesen nincstelenek száma 156. A földreform során 287-en részesültek juttatásban.

A községet 684 magyar család lakja, mintegy 3300 lélekkel.

A honfoglaló nép

Az a 684 család, amelyik itt él, nem őslakosa a tájnak. Az elődök nagyrészen Békésről, Vésztőről, Dobozról és Békéscsabáról települtek ide. Elhozta őket az ősök honfoglaló őstőne földet szerezni. Csodálatos a magyar parasztnak a szerző őstőnnek az a diktatúrája, amelyik szakadatlanul üzi, hajtja a föld megszerzésére. Nem tudom földéhség-e, vagy nemzetfenntartó őstőn-e ez? De inkább az utóbbi. Mert e nélkül a vágy nélkül országokat se megszerezni, se megtartani nem lehetne.

Az egyének, a társadalmi osztályoknak, a nemzeteknek megvan a messzeható céljuk. Ezek legtöbbször tudat alatt élnek. Így van ez a paraszti osztállynál is. Azt mégis meg lehet állapítani, hogy az életnek őstőnösen is a legéberebb élője a parasztság. Amíg a városi ember például apró célkitűzések között él, mert minden nap friss és új hatások érik s így sűrűn akad valami elérni valója, addig a falusi magyar paraszt sokkal messzebb lát a maga útján, mert tekintetét és figyelmét nem zavarja semmi. Világosan lehet látni mozgásából a határozott cél felé vezető útját. És ez az út a honfoglalás, a földszerzés felé vezet. A földszerzésnek, a birtoklásnak vágya hozta Békés megyére is az „első telepeseket.

Valamikor a község egész határa Haruckern báróé volt. Ötven évvel ezelőtt a Wenckheim-örökösök birtokolták. A tulajdonosok közül egyik sem lehetett valami nagy szerelmese a földnek, mert nem gazdálkodott. A magyarsághoz sem lehetett sok köze, mert külföldön élt. Nagybérlők gazdálkodtak a birtokán. Tönkre is ment a század elejére. Valószínűleg a bérlők is segítettek eladósítani. Így eladóvá vált a 2500 holdas birtoka. Békés, az akkori anyaközség, vásárolta meg. Egyben elhatározta, hogy 10-20 hol-

¹ Részlet *Szilágyi Károly: Szövetkezeti élet Békés megyén*. Bp. 1947. című munkájából (9–22. old.). A füzetet megjelentető Magyar Népi Művelődési Intézet vezetősége a következő szavakkal ajánlotta a kitűnő munkát: „Szilágyi Károly békés megyei általános iskolai tanító, a békés megyei szövetkezeti mozgalom irányítója, a Magyar Népi Művelődési Intézet megbízásából készítette el beszámolóját az ország egyik legegészségesebb és legeredményesebb szövetkezeti munkájáról. Szeretnők, ha a kitűnő magyar példa nyomán sok-sok magyar községben, tanyán indulna meg hasonló szervezkedés.”

das parcellákban eladja a lakosságnak. A feltételek méltányosak voltak, mert a föld vételárát 50 év alatt kellett a vevőknek letörleszteni.

Bélmegyének abban az időben nagyon rossz híre volt. A környékbeliek csak „Jajmegyernek” neveztek. Nem is csoda. A bennszülött őslakók azt mesélik, hogy a határ nagy része művelésre alkalmatlan, galagonya- és kőkénybokrokkal benőtt vad terület volt. Mint a Sárrett nyúlványa, csak a Kőrösök 90 évvel ezelőtti lecsapolásával szabadult fel a víz alól. A határ egy része még a parcellázás idején is kákát és nádat termett. Az a kis része, amit a bérlők szántóföldi művelés alá vontak, sokkal inkább gyomnövényeket termett, mint búzát vagy kukoricát.

Nem csoda tehát, hogy amikor a parcellázásnak híre futott, az apa a fiát, a fiú az apát, az atyafi a rokont, a koma a jóbarátot igyekezett lebeszélni arról, hogy Bélmegyeren letelepedjék.

De akik megunták a szolgaságot, az urasági cselédsorsot, akik szűkösen és önmagukat emésztőnek tartották a közös cselédkonyhát, azok, minden lebeszélés ellenére, felmondtak az uraságnak és parcellát írtak. A volt cselédeken kívül jöttek mások is. Olyan feltörekvő 1-2 holdas kisparasztkok, kubikosok, akik messzire Amerikát, de akikben megvolt a mindenre elszánt vállalkozó szellem. Jöttek a 8-10 gyermekes családapák, akik munkát, kenyeret, saját otthont és független, szabad életet akartak biztosítani családjuk számára. Azt mondják, jött egy pár módosabb gazda is, de azok nem tudtak gyökeret eresztetni a fekete szurokba, a kopogó szikbe, azokat régen elfújta a szél.

A kezdet bizony nagyon nehéz volt. Törleszteni kellett a föld árát, fizetni az adót, tanyát építeni, igazvonó állatot beszerezni, ekét, kocsit vásárolni és még élni is kellett.

Bélmegyének igazi hőskora ezek az első esztendők voltak. A kulturátlanság őserdejét éppen úgy ki kellett irtani először itt is, mint Amerikában, hogy az életnek, a megmaradásnak az előfeltételét biztosítsák.

Csodálatos abrakja a léleknek a tulajdon, amit semmi mással nem lehet pótolni. Az egyéni birtoklás örömeért a bélmegyéri telepesek is befogták magukat a munka hámjába. Robotoltak istránszaggató erőfeszítéssel. Nappallá tették még az éjszakát is. Koplaltak, rongyoskodtak. Emberkoptatóan kemény harc volt ez, amit az életért és a tulajdonjog tudatáért kellett vívni. De a hallatlan erőfeszítésnek, a hősiesség izomrohannak meg is lett az eredménye. A volt cselédek, kubikosok és zsellérek kitűnő eredménnyel vizsgáztak nagy többségükben a földszerző és megtartó képességből. Elenyészően kevés volt azoknak a száma, akik nem tudták az élet játékszabályait megtanulni, akik a dolognak a könnyebbik végét igyekeztek megfogni és nem vették tudomásul, hogy az élet a siker árát az első nemzedék szívós munkájában szabta meg. Ezek, mint ember-bóvíliaruk, egyszerűen eltűntek a bélmegyéri élet piacáról.

Az első telepesek által megszerzett kisbirtok területe később évről-évre gyarapodott. Ahogy nőtt a parasztság ereje, úgy adta meg magát a nagybirtokból évente egy-kétszáz hold. 1945-re, mint felosztható terület, már csak 2075 kat. hold szántó volt a nagybirtokok kezén.

Kulturális és gazdasági mozgalmak

Az „Olvasókör” alapítása

Bélmegyének a település idején egyetlen tanítója volt: Nagy Sándor. A nép ma, 50 év múlva is nagy tisztelettel beszél róla és hálás szívvel gondol rá vissza. Pedig halk szavú, panasz nélküli ember volt. És mindig szomorú. Nem látszott meg rajta az a csodálatos tűz, amelyik a lelkét fűtötte. Hivatását mélyen átrezte. Lélekből volt tanító. Munkájának és magaaldozásának nyomaint íthagyta a falu szellemi életén. Ő vetette fel, mindjárt az első esztendőben, egy olvasókör létesítésének gondolatát. Fáradozására 1905-ben meg is alakult a „Bélmegyéri Olvasókör”. Két esztendeig bérelt helyiségben működött a kör, az egyik telepesnek a tanyáján. A kis szoba azonban hamarosan szűknek bizonyult. Elhatározta tehát a nép, hogy a település központjában saját otthont létesít. Egy pár haladó szellemű gazda áldozatkészsége lehetővé tette az új olvasóköri otthont felépítését. Nem valami fényes pavilon, csak afféle szegényes házacska volt ez, mint maga a nép is. Hűsz esztendőn keresztül ez a helyiség volt a tanyatelep közösségi életének a színtere. Itt gyűlt össze vasárnap délutánonként a lakosság a közös problémák megbeszélésére. Innen indult minden olyan mozgalom, amivel a tanyatelep népének az érdekeit igyekeztek szolgálni. Az olvasókör ma is működik. Jelentőségéből semmit sem veszített.

A popesdi malom

A lakosságnak ősztől tavaszig igen nagy gondot okoz még ma is, a járhatatlan utak miatt, az őrölés. 15 kilométerre van ugyanis a legközelebbi malom. Ezt a hiányt akarták megszüntetni az elődök, amikor elhatározták az olvasókörben, hogy közösen malmot alapítanak. Az eszmét mindenki őszinte örömmel fogadta. A létesítéshez szükséges pénz üzletrészek formájában hamarosan össze is gyűjtötték. Választották maguk közül egy bizottságot, a gyakorlati tennivalók lebonyolítására. A bizottság Popesden (Hunyad megyében) felkutatott egy eladó malmot, aminek a berendezését árverésen meg is vásárolták. Telket, téglát vettek. Az építési anyagokat közösen a helyszínre fuvarozták. Nagy lendülettel indult a munka.

A malomberendezéssel azonban egy kis baj történt. Amikor elmentek a megyeriek, hogy a megvásárolt malmot lebontsák, a popesdi románok fűtykösökkel és vasvillával fogadták őket. Közel se engedték az új tulajdonosokat a malomhoz. A bizottságnak meg kellett elégednie azzal, hogy a falu bírása hosszú rimánkodás után megengedte, hogy beleskelődjének a kulcslyukon. A malom úgye így, elkerülhetetlenül, ügyvédkézbe került. S még mielőtt meghozta volna a bíróság a döntést, kitorrt az első világháború.

A malomalapítók nagyrésze bevonult katonának. A vállalkozás a háború miatt derékba tört. A malomberendezés sohasem jutott el Bélmegyerre. Az építkezés is darabba maradt. A tetőnélküli komor téglafalak több mint 25 éven keresztül hirdették a nagy világegés emléket és azt, hogy a háború ott is pusztított, ahol egyébként nem dördült el egyetlen puskalövés sem.

A szövetkezet alapítása

A közös problémák felismerése

A háború befejezése után évekre volt szükség, amíg a frontról vagy fogságból hazatértek és a kis paraszti gazdaságukat legalább annyira rendbe tudták hozni, mint ahogyan azt íthagyták. A sok szenvedés és nélkülözés következtében a lelkek is csak évek múlva regenerálódtak.

A közösségi élet lassan indult. Összejárt ugyan a falu népe az olvasókörben, de ezekben az években még mindenki a maga bajával volt elfoglalva. Az apró sérelmek és bajok elpanaszolása közben arra mégis rájött a tanyai lakosság, hogy a hiányoknak és bajoknak egyrésze azonos. Így az egyéni sérelmekből és hiányokból közösségi probléma lett.

Mik voltak ezek a közös problémák? A tanyai lakosság egyenlően érezte azt a tehetetlenséget, amit a mindennap szükséges háztartási cikkek nehézkes beszerzése jelentett. Nem volt kereskedés, amelyik kiszolgált volna a lakosságot a legszükségesebb közszükségleti cikkekkel. Ha valakinek kenyérsütéshez pár deka élesztőre volt szüksége, annak 30 kilométert kellett gyalogolnia oda-vissza valamelyik községig, hogy azt megvehesse. Vagy el kellett indulni tanyáról-tanyára, hogy felkutasson valakit, aki éppen a faluba készült és azt megkérte a vásárlásra. Szinte elképzelhetetlen, hogy mennyire megnehezíthették az életet ezek az apróságok.

Magánvállalkozók több ízben próbálták ezt a hiányt megszüntetni, de az mind kudarccal végződött, mert komoly tőkét egyik sem fektetett az üzletbe. Hol az egyik, hol a másik áru hiányzott a boltjukból, amiért csak be kellett menni a faluba.

Megalakul a szövetkezet

Egyre világosabban látta a tanyai nép, hogy a lakosság áruellátását csak úgy lehet biztosítani, ha szövetkezetet alapítanak. A szövetkezeti szervezkedés is az olvasókörből indult el. Kovács Lajos és Hanczár János tanítók néhány lelkes gazdával hónapokon keresztül hirdették a szövetkezet szükségét, az összefogásban rejlő hatalmas erőt, a társulás és közös munka előnyeit és örömeit.

A bélmegyeri parasztság józan többsége hallgatott is az okos szóra. A balsikerrel végződött malom-alapítás kesernyős ízet ugyan még sokan a szájukban érezték, de ezek is támogatták azért a gondolatot. 1923-ban a lakosság egyhangúlag elhatározta a fogyasztási szövetkezet megalapítását.

25 kg búza üzletrész

A parasztság, mint mindig, akkor is pénzzsűkében volt. Úgy döntöttek ezért, hogy az üzletrészeket nem pénzben, hanem búzában gyűjtik össze. Egy üzletrész névértékét 25 kg. búzában állapították meg.

A cséplés után az önként jelentkezők kocsiba fogtak és tanyáról-tanyára járva, bekopogtattak minden hajlékba és külön-külön is megmagyarázták minden családnak, hogy mit jelent a szövetkezés. A fáradozás nem volt hiábavaló, mert minden tanyából teltebb zsákokkal fordultak ki a kocsik.

Az volt a legszebb ebben az üzletrészjegyzésben, hogy nemcsak a tehetősebb gazdák támogatták a mozgalmat, hanem a nincstelen napszámosok és gazdasági cselédek is. Senki sem akart kimaradni a szövetkezetből. Mindenki jegyzett egy-két üzletrészt. A napszámból élő szegény emberek az aratáson és a cséplőgépnél megkeresett munkabérük egy részét adták le a szövetkezeti üzletrészre. Össze is gyűlt rövid idő alatt üzletrésztőkére 100 q búza.

A szövetkezetet, mint a Hangya központi tagszövetkezetét kívánták megalapítani. Felvilágosítást és szaktanácsot is innen kértek. Amikor bejelentették a központnak, hogy mennyi alaptőkét sikerült az induláshoz összehozni, a központ azt kevésnek tartotta és újabb üzletrésztőke gyűjtésére szólította fel az előkészítő bizottságot. Ez nem volt könnyű dolog, mert abban az időben alig 100 család élt még csak Bélmegyeren. De az elhatározás annyira komoly volt, hogy a vállalkozás ezen nem bukhatott el. Újra megkezdődött a koldulás és nagynehezen sikerült még 80 q búzát összegyűjteni.

Szeptember végére összeült az alakuló közgyűlés. Letárgyalták az alapszabályt és megválasztották az igazgatóságot és felügyelőbizottságot.

A vezetőségre óriási feladat várt. Jártassága senkinek sem volt a szövetkezet vezetésében. Azzal kezdték a munkát, hogy az olvasóköri szomszédságában kibéreltek egy 3X4 méteres helyiséget a megnyitandó bolt céljára. A bérleti szerződés megkötése után meszeltek, takarítottak, üzleti berendezést vásároltak, boltkezelőt választottak, árut hozattak. Közben a szövetkezetet a bíróságnál cégjegyzetelni kellett. De meg kellett szerezni az iparengedélyt is. S ki tudná felsorolni, hogy mi minden után kellett még szaladgálni ahhoz, hogy a szövetkezet megnyílhasson. A vezetőség méhmódjára élt s mindez mégse ment valami gyorsan. Mire az előkészítő munkálatokat elvégezték, akkorára a gyerekek már azt kérdegették az édesanyjuktól, hogy hányat kell még aludni a Jézuskáig.

Megnyílik a bolt

Minden szándékosság nélkül, a véletlen csakugyan úgy hozta, hogy a szövetkezet karácsony szombatján nyílt meg. Nem hiszem, hogy nagyobb lett volna az örömük és az izgalmuk az angol takácsoknak a rochdelei Béka-utcában az első szövetkezet megnyitása alkalmával, mint a bélmegyerieknek ezen a nevezetes napon. A falu apraja-nagyja ott állt a szövetkezet előtt. Olyan gyerekes hittel várták a boltajtó megnyitását, mint az apróságok a karácsonyfa csengettyűszavát. Mondogatták is egymásközt, hogy a Jézuska nekünk is csak meghozta az ajándékot.

Az első hét esztendő

Rosszul kezdődött

A 180 q búza árából elég szegényesen lehetett berendezni a szövetkezeti boltot. A vezetőség végtelen szeretettel és felelősségtudattal örködött a kicsinyke közösségi vagyonka felett. Ennek ellenére mégis veszély fenyegette azt. A bolt kezelését ugyanis olyan üzletvezetőre bízták, akinek semmi szakértettsége nem volt. Mindjárt az első leltárnál nagy hiány mutatkozott. Gondoskodni kellett az azonnali leváltásáról és új boltkezelő beállításáról. A második választás se sikerült. Az elszámoltatásnál ez is hasonló eredménnyel vizsgázott.

Sír a vezetőség

Súlyosbította a szövetkezet helyzetét az is, hogy a vezetőségbe stréber lelkületű emberek is befurakodtak, akiket nem aggasztott a szövetkezet jövője, sőt néha burkoltan, sok esetben pedig nyíltan is, ellene dogoztak annak. A vezetőségi gyűlések e miatt igen gyakran hangosak voltak. Gyucha bácsi, aki a szövetkezetünknek alakulása óta vezetőségi tagja és pénztárnoka, sokszor elbeszéli, hogy voltak bizony olyan gyűlések is, amikor mindnyájan sirtak. En azt hiszem, hogy a szövetkezetet ezek a könnyek váltották meg.

A kibontakozás

Szerencsére sikerült a vezetőséget idejében megtisztítani a nem odavaló, romboló elemektől. A súlyos operáció végrehajtásának lendületes fejlődés lett az eredménye. Üzletvezetőnek sikerült egy jól

képzett fiatal szakembert beállítani. Ez a boltkezelő egyik hónapról a másikra megtízszerezte a szövetkezet forgalmát. Rövid szolgálati ideje alatt a szövetkezet anyagilag megerősödött. Az üzleti év befejezésével elkészített szövetkezeti mérleg és eredményszámla szép nyereséget mutatott. Az üzleti eredményből a tagok osztalékot és vásárlási visszatérítést kaptak. Ettől az időtől kezdve a szövetkezetre mindenki más szemmel nézett. Elhallgattak a rágalmozók és a kétkedők bizalmatlansága is eloszlott. A történekből a tanulságot is levonták a szövetkezet tagja. Ez a tanulság pedig az, hogy nincs fejlődő egészséges élet ott, ahol a vezetőségből hiányzik az egymás iránti bizalom. A vezetőség marakodásának a súlyos számláját minden esetben a szövetkezetnek kell fizetni. De megtanulták azt is, hogy az eredményes üzleti tevékenykedés legelső és legfontosabb feltétele: a szakképzett üzletvezető.

Szövetkezeti „Népház”

Három évi működés után a szövetkezet anyagilag annyira megerősödött, hogy megvásárolhatott egy központi fekvésű 300 négyzetméteres telket. Mégpedig azt, amelyiken az olvasókör volt. Az egyre szaporodó lakosságnak a 20 évvel ezelőtt épült öreg olvasókör kicsinynek bizonyult. Az idő is nagyon megviselte azt. Javítani kellett volna. Erre azonban az olvasókörnek nem volt meg az anyagi fedezete. A tagok, akik valamennyien alapító tagjai voltak a szövetkezetnek is, átadták az épületet azzal, hogy a szövetkezet építsen helyette egy korszerű, nagy kultúrházat.

1926-ban fel is épült a „Népház”. Az építkezéshez az állam is adott 5000 pengő kölcsönt, amit 10 év alatt kellett visszafizetni. A szövetkezet több mint 12 000 pengővel járult hozzá az építkezéshez. A Népházzal egy fedél alatt megépült a boltkezelő lakása is.

Az építkezés kalákában történt. A lovas emberek befuvarozták az építési anyagot, a gyalogemberek meg kétkézü munkával járultak hozzá az építkezéshez. Ezt a munkát a szövetkezet év végén üzletrészekkel fizette meg.

A „Népház” egy 6X13 méteres helyiségből és egy öltözőből áll. Annak idején a lakossághoz mérten ez kielégítő nagyságú terem volt. Előadások alkalmával 250-300 személy helyezhető el benne. Húsz évvel ezelőtt be se lehetett népesíteni. Ma legalább mégegyszer ekkora teremre lenne szükség, s egyik legégetőbb problémánk egy megfelelő nagyságú kultúrháznak a létesítése.

Szövetkezeti napközi otthon

Bélmegyer lakossága, csaknem kivétel nélkül mezőgazdálkodással foglalkozik. A paraszt asszony nemcsak élettársa, hanem munkatársa is az urának. Tavasztól őszig az asszonyok és a leányok éppen úgy részt vesznek a külső mezőgazdasági munkában, mint a férfiak. Nagy gondot okoz minden családban, különösen nagy munka idején, mint amilyen a kapálás, aratás és cséplés, az apróbb gyermekek gondozása. A legtöbb esetben a kicsi gondolja a még kisebbet. Ezen kívánt a szövetkezet segíteni azzal, hogy napközi otthont létesített. Az otthont a népházban rendezte be. Apró gyermekágyakat csináltatott, amit szalmazsákokkal és lepedőkkel is ellátott. Gondoskodott mosdófelszerelésről és homokkal ellátott játszótérről is. A napi ételmezt a gyermekek, a tej kivételével, magukkal hozták s ezt összegyűjtve egy nagy szekrénybe helyezték el, amit a szövetkezet készített erre a célra. Az összes dologi kiadásokon kívül a szövetkezet viselte a gyermekgondozónő fizetését is.

A napközi otthont 10 éven keresztül tartottuk fenn. A szövetkezet évi nyereségéből a legtekintélyesebb összeget mindig erre a célra fordítottuk. Mindezt azért írom le, mert gyakran elhangzik az a vád, hogy a szövetkezetek a múltban kapitalista szellemben dolgoztak. Lehet. De mi nem ezt csináltuk. Nem a számító üzleti cél, nem a nyereségvágy vezette a szövetkezetet, amikor az első évek eredményéből népházat és napközi otthont létesített, hanem az a vágy, hogy enyhítse a kulturális és szociális hiányokat.

Bérlőből tulajdonos

Még ki se fizette a szövetkezet a népház építéséből származó adósságait, amikor áruba bocsátották azt a házat, amelyikben a bolthelyiséget bérelte. Vitán felül állt, hogy ezt a házat a szövetkezetnek meg kell vásárolni. Annál is inkább, mert üzleti célra, fekvésénél fogva az egész Bélmegyeren ez a legalkalmasabb hely. De gondolni kellett arra is, hogy a szövetkezet hajlék nélkül ne maradjon. Mert amennyiben magánkereskedő vásárolná azt meg, a bérletet a szövetkezetnek biztosan azonnal felmondta volna.

A vezetőség fűt-fát megmozgatott a házvásárlás érdekében. A központ áruhitel nyújtása végül is lehetővé tette ezt. Többszöri renoválás és átalakítás után még ma is ebben működik a szövetkezet főüzlete és koresmája. Itt vannak a szövetkezet raktárhelyiségei és az italmérő lakása is.

Az első hét esztendő sikerei azt bizonyították, hogy a szövetkezet nagy feladatok megoldására hivatott a tanyaközpontban.

Majd mi is megmutatjuk

Azok, akik összeférhetetlenségük miatt még az első esztendőknél kiestek a vezetőségből, amikor látták, hogy a szövetkezet redőnyét rosszindulatú rágalomhadjáratuk ellenére sem kellett véglegesen lehúzni, irányt változtattak. Az az állandó erőgyarapodás, amit a szövetkezet felmutatott, meggyőzte őket is arról, hogy a szövetkezet mégis nagyszerű intézmény, amin keresztül kitűnő eredményeket lehet elérni. Ez a csoport, önmagának a közösség előtt való igazolása céljából, valamint kollektív cselekvési vágyból, mozgalmat indított egy kisüsti szeszfőző szövetkezetnek az alapítására. A szövetkezet meg is született. Főként a jobbmódú gazdák vettek benne részt. Hamarosan felépítették a szeszfőző helyiségét, megvásárolták a modern berendezést és megindították az üzemet. Kitűnő minőségű pálinkát főztek. Az indulás tehát sokkal jobban sikerült, mint a fogyasztási szövetkezetnél, ami nem is volt csoda, hiszen csupa „okos” emberből állt a vezetőség. Hangoztatták is: majd mi megmutatjuk, hogyan kell szövetkezetet vezetni! De úgy látszik az is nagy hiba, ha sok „okos” ember kerül egy intézmény élére. Ilyen esetben rendszerint mindegyik bölcsőbbnek tartja magát a másiknál. Végül a sok dudás nem fér a csárdában s szétforgácsolják minden erejüket az egymás ellen vívott személyi csatározásokban. Ez történt a mi szeszfőző szövetkezetünknel is.

Egy pár élelmes ember az egyenetlenkedés lángja mellett megsütögte a maga kis peccenyéjét, amihez nagyszerű étvágyat csinált a kitűnő szövetkezeti pálinka. A vállalkozás vége, mondanom se kelle, felszámolás lett. Odaveszett nemesak a tagok üzletrésze, hanem tandíjként az igazgatóság tagjainak is súlyos összegeket kellett fizetni. A virtusból származó megmutatás azért sikerült: megmutatták, hogyan nem szabad szövetkezetet vezetni.

A közmondás szerint: „Nincs olyan kár, amiből haszon ne lenne”. A szeszfőző szövetkezet bukása is igen sok embert károsított meg, annyi haszon mégis származott belőle, hogy a fogyasztási szövetkezet csendben dolgozó, lelkiismeretes vezetőségét ettől az időtől kezdve a tagok még jobban megbecsülték. A további fejlődésnek a legfontosabb biztosítéka ez a bizalom lett. A bizalom adott a vezetőségnek erőt és hitet ahhoz, hogy a következő esztendők válságain a szövetkezetet átvezethessék.

Szilágyi Károly

Parasztsors és kuláküldözés Békés megyében

1944/45 fordulóján Magyarország szovjet megszállás alá került, s megkezdődött a sztálini típusú kommunista diktatúra előbb leplezett, majd a párizsi békeszerződés után már leplezetlen kiépítése. A Vörös Hadsereg hathatós támogatásával a hatalom Rákosi, Gerő és a többi, Moszkvából iderendelt, Sztálin megbízásait, parancsait végrehajtó kommunista politikus kezébe került. Így volt ez már 1945–46-ban is: a választásokon 17%-os kommunista párt vezetése alatt állt a belügyminisztérium és a rendőrség, valamint a Gazdasági Főtanács révén a gazdasági élet csúszszerve is. A diktatúra totális rendje 1948 nyarára-végére teljesedett ki.

A kommunista diktatúra nem tűrte a parlamentáris demokráciát. A polgári erőket tömörítő kisgazdapártot 1947 tavaszára szétverte. Az 1945-ös választásokon 57%-ot kapott párt az állandó nyomást, fenyegetettséget nem bírta, fokozatosan felörlődött. Főtitkárát, Kovács Bélát, aki erőteljesen követelte a hatalom választási eredmények szerinti megosztását, a Vörös Hadsereg tartóztatta le 1947 elején. Hasonló sorsra jutott a szociáldemokrata párt is. 1947 nyaratól a parlament már csak súlytalanul asszisztált a kommunista párt döntéseihez.

A diktatúra nem viselte el a tulajdonra támaszkodó, önálló, autonóm embereket sem. A földreformmal szétverték a nagybirtokokat, majd következett a bányák, ipari üzemek, bankok, végül a kisipar és